

دانشگاه سindh
پم

حسابداری مالیاتی

(رشته حسابداری)

دکتر عبدالکریم مقدم حسن محمدزاده مقدم

علی اصغر ترابی

امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است.

مقام معظم رهبری

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چندهزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه‌ی فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه‌ی الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پر بار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه‌ی مطالعه‌ی هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد و رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز از این وضعیت بارها اظهار گله و ناخشنودی نموده‌اند.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره‌ی دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه‌ی دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه‌ی بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

سوره‌ای که بر آن فرستاده‌ی عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره‌ی جغرافیایی ایران‌شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه‌ی مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه‌ی خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار ناشر	سه
پیشگفتار	یازده
فصل اول: کلیات و مفاهیم حسابداری مالیاتی	۱
هدف کلی	۱
هدف‌های یادگیری	۱
مقدمه	۱
۱-۱ انواع مالیات‌ها	۲
۱-۱-۱ بخش اول، مالیات‌های مستقیم	۲
۲-۱-۱ بخش دوم، مالیات‌های غیرمستقیم	۳
۲-۱-۲ تقسیم‌بندی دیگر انواع مالیات‌ها	۳
۱-۲-۱ مالیات عملکرد	۳
۲-۲-۱ مالیات تکلیفی	۴
۳-۲-۱ مالیات بر ارزش افزوده	۴
۲-۱-۲ تعریف برخی اصطلاحات مالیاتی	۴
۱-۲-۱ سال مالیاتی	۴
۲-۲-۱ برگ تشخیص مالیات	۴
۳-۲-۱ ضرایب مالیاتی	۴
۴-۲-۱ قرائین مالیاتی	۵
۵-۲-۱ مأخذ مالیات	۵
۶-۲-۱ مؤدی مالیاتی	۵
۷-۲-۱ مأموران مالیاتی	۵
۸-۲-۱ هزینه‌های قابل قبول مالیاتی	۶

۶	۱-۲-۹ معافیت‌های مالیاتی
۶	۱-۳ اشخاص مشمول مالیات
۷	خلاصه فصل اول
۸	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۱۰	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۱۱	فصل دوم: مالیات بر ارث
۱۱	هدف کلی
۱۱	هدف‌های یادگیری
۱۱	مقدمه
۱۲	۲-۱ طبقه‌بندی وراثت
۱۲	۲-۲ اموال مشمول مالیات بر ارث و نرخ آن
۱۵	۲-۳ معافیت‌های مالیات بر ارث
۱۶	۲-۴ وظایف و تکالیف وراثت
۱۹	۲-۵ آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۶) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم
۲۵	خلاصه فصل دوم
۲۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم
۲۸	خودآزمایی تشریحی فصل دوم
۳۱	فصل سوم: حق تمبر
۳۱	هدف کلی
۳۱	هدف‌های یادگیری
۳۱	مقدمه
۳۲	۳-۱ نرخ‌های حق تمبر
۳۴	۳-۲ حق تمبر سهام
۳۴	۳-۳ معافیت‌های حق تمبر
۳۴	۳-۴ تکالیف مؤدیان و مسئولیت سازمان‌ها
۳۵	۳-۵ جرایم مالیاتی پیش‌بینی‌شده
۳۶	خلاصه فصل سوم
۳۷	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم
۳۸	خودآزمایی تشریحی فصل سوم
۴۱	فصل چهارم: مالیات بر درآمد املاک
۴۱	هدف کلی
۴۱	هدف‌های یادگیری
۴۱	مقدمه
۴۲	۴-۱ مالیات بر درآمد اجاره املاک
۴۲	۴-۱-۱ مالیات مستغلات یا اجاره دست‌اول
۴۲	۴-۱-۲ مالیات اجاره‌داری دست‌دوم

۴۲	۲-۴ درآمد مشمول مالیات بر درآمد اجاره املاک
۴۳	۱-۲-۴ تبصره‌های ماده ۵۳
۴۴	۳-۴ روش‌های تعیین مال‌الاجاره املاک
۴۵	۴-۴ نرخ مالیات بر درآمد اجاره املاک
۴۵	۵-۴ نرخ‌های ماده ۱۳۱ ق.م.م
۴۷	۵-۴ مالیات بر مستغلات خالی
۴۹	۶-۴ معافیت‌های مالیات بر درآمد اجاره املاک
۵۰	۷-۴ مالیات نقل و انتقال املاک و حق واگذاری محل
۵۲	۸-۴ معافیت‌های مالیاتی نقل و انتقال املاک
۵۳	۹-۴ مالیات ساخت و فروش
۵۴	۱۰-۴ آیین‌نامه اجرایی ماده (۷۷) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم
۵۷	۱۱-۴ تکالیف مؤدیان مالیات بر درآمد املاک
۵۸	۱۲-۴ جرایم مالیاتی پیش‌بینی شده
۵۹	خلاصه فصل چهارم
۶۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم
۶۲	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم
۶۵	فصل پنجم: مالیات بر درآمد حقوق
۶۵	هدف کلی
۶۵	هدف‌های یادگیری
۶۵	مقدمه
۶۶	۱-۵ اشخاص مشمول مالیات بر درآمد حقوق
۶۶	۲-۵ معافیت مالیات بر درآمد حقوق
۶۷	۳-۵ نرخ مالیات بر درآمد حقوق
۶۸	۴-۵ وظایف پرداخت‌کنندگان حقوق
۷۰	۵-۵ درآمدهای معاف از پرداخت مالیات بر درآمد حقوق
۷۱	۶-۵ جرایم مالیاتی پیش‌بینی شده
۸۰	خلاصه فصل پنجم
۸۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل پنجم
۸۲	خودآزمایی تشریحی فصل پنجم
۸۵	فصل ششم: مالیات بر درآمد مشاغل
۸۵	هدف کلی
۸۵	هدف‌های یادگیری
۸۵	مقدمه
۸۶	۱-۶ درآمد مشمول مالیات
۸۶	۲-۶ تکالیف مؤدیان مالیات بر درآمد مشاغل
۸۶	۳-۶ گروه‌بندی مؤدیان صاحبان مشاغل

۸۶	 ۱-۳-۶ حجم فعالیت
۸۷	 ۲-۳-۶ نوع فعالیت
۸۸	 ۴-۶ نحوه تعیین درآمد مشمول مالیات مشاغل پس از اجرای طرح جامع مالیاتی
۸۸	 ۵-۶ نحوه تعیین درآمد مشمول مالیات مشاغل قبل از اجرای طرح جامع مالیاتی
۸۹	 ۱-۵-۶ از طریق رسیدگی به اظهارنامه مالیاتی، دفاتر قانونی و اسناد و مدارک حساب
۸۹	 ۲-۵-۶ از طریق علی‌الرأس
۹۰	 ۶-۶ مالیات علی‌الرأس چگونه محاسبه می‌شود؟
۹۱	 ۷-۶ اظهارنامه مالیاتی عملکرد مشاغل
۹۲	 ۸-۶ فرم و نحوه ارائه اظهارنامه مالیاتی
۹۴	 ۹-۶ معافیت‌ها و مبنای نرخ مالیات بر درآمد مشاغل
۹۵	 ۱۰-۶ نرخ مالیات بر درآمد صاحبان مشاغل
۹۵	 ۱۰-۶ جرایم مالیاتی پیش‌بینی شده
۹۸	 خلاصه فصل ششم
۹۹	 خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم
۱۰۱	 خودآزمایی تشریحی فصل ششم
۱۰۳	 فصل هفتم: مالیات حق‌الوکاله
۱۰۳	 هدف کلی
۱۰۳	 هدف‌های یادگیری
۱۰۶	 خلاصه فصل هفتم
۱۰۶	 خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هفتم
۱۰۸	 خودآزمایی تشریحی فصل هفتم
۱۱۱	 فصل هشتم: مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی
۱۱۱	 هدف کلی
۱۱۱	 هدف‌های یادگیری
۱۱۱	 مقدمه
۱۱۲	 ۱-۸ نرخ مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی
۱۱۳	 ۲-۸ نحوه تعیین درآمد مشمول مالیات اشخاص حقوقی
۱۱۳	 ۱-۲-۸ نحوه تعیین درآمد مشمول مالیات اشخاص حقوقی پس از اجرای طرح جامع مالیاتی
۱۱۴	 ۲-۲-۸ نحوه تعیین درآمد مشمول مالیات اشخاص حقوقی قبل از اجرای طرح جامع مالیاتی
۱۱۵	 ۳-۸ مالیات علی‌الرأس چگونه محاسبه می‌شود؟
۱۱۶	 ۴-۸ معافیت‌ها، مشوق‌ها و درآمدهای مشمول نرخ صفر و نرخ مقطوع مالیاتی اشخاص حقوقی
۱۲۷	 مناطق آزاد تجاری
۱۲۸	 ۵-۸ تکالیف مالیاتی مستمر اشخاص حقوقی
۱۲۹	 ۶-۸ جرایم مالیاتی پیش‌بینی شده برای اشخاص حقوقی
۱۳۴	 خلاصه فصل هشتم
۱۳۵	 خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هشتم

۱۳۷	خودآزمایی تشریحی فصل هشتم
۱۴۱	فصل نهم: آیین‌نامه اجرایی مربوط به نوع دفاتر، اسناد و مدارک و روش‌های نگهداری
۱۴۱	هدف کلی
۱۴۱	هدف‌های یادگیری
۱۵۳	خلاصه فصل نهم
۱۵۴	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل نهم
۱۵۵	خودآزمایی تشریحی فصل نهم
۱۵۷	فصل دهم: هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
۱۵۷	هدف کلی
۱۵۷	هدف‌های یادگیری
۱۵۷	۱-۱۰ هزینه‌های قابل قبول
۱۶۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دهم
۱۶۳	خودآزمایی تشریحی فصل دهم
۱۶۵	پیوست‌ها
۱۶۵	پیوست ۱- مالیات بر ارزش افزوده
	پیوست ۲- مقررات و ضوابط اجرایی مربوط به هزینه استهلاک دارایی‌ها و هزینه‌های تأسیس که
۱۷۱	به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی رسیده است.
	پیوست ۳: جدول استهلاکات مالیاتی موضوع ماده ۱۴۹ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم
۱۷۶	مصوب ۱۳۹۴/۰۴/۳۱
۱۸۹	پاسخنامه
۱۹۱	منابع

پیشگفتار

موضوع مالیات از نظر تاریخی از ادوار بسیار دور زندگانی بشر رایج بوده، اما نحوه اخذ آن مدام در حال تغییر بوده است. به صورتی که در ابتدا پرداخت پول به عنوان مالیات رایج نبود، بلکه می‌بایست افراد در انجام امور عمومی مشارکت می‌کردند و سپس با تحولات اجتماعی و توسعه اقتصادی و نیاز به مؤسسات عمومی و عدم امکان مشارکت حضوری افراد در انجام این امور و همچنین محول شدن سایر وظایف به دولت‌ها، یکی از منابع مهم برای تأمین مالی دولت، مالیات قرار داده شد. بسیاری بر این باورند که معقول‌ترین نوع درآمد برای دولت، مالیات است و همچنین مالیات می‌تواند برای اعمال سیاست‌های مالی نیز به کار رود.

کنترل مستقیم دولت بر تعیین استانداردهای حسابداری و حسابرسی باعث یکنواختی گزارش‌های واحدهای گزارشگر شده و از طرفی، این استانداردها را برای شفاف‌سازی گزارش‌های مالی فعالان اقتصادی برای تعیین میزان دقیق سهم خود که همان مالیات است، تعیین کرده و برای رسیدن به این اهداف، نسبت به تعیین میزان و مقدار مالیات از اموال و دارایی‌ها و درآمدهای اشخاص اقدام کرده است که در مواعد مقرر با ضمانت‌های قانونی و الزام‌آور نسبت به دریافت آن اقدام می‌کند، لذا شناخت و رعایت موارد قانونی که همان حسابداری مالیاتی است بسیار حائز اهمیت است، چراکه عدم شناخت و عدم رعایت آن موجب تحمیل جرایم سنگین مالی می‌شود. این مهم باعث شد با توجه به تغییرات اساسی به وجود آمده در قانون مالیات‌های مستقیم ایران،

مصوب تیرماه ۱۳۹۴ که از ابتدای دوره مالی ۱۳۹۵ لازم‌الاجرا شده است، منبعی تألیف شود تا علاقه‌مندان بتوانند ضمن مطالعه آن با قوانین مالیاتی، آشنایی حداقلی را کسب کنند؛ لذا کتاب حاضر بر اساس سرفصل‌های جدید مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی و همچنین بر اساس آخرین اصلاحات کلی قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴/۴/۳۱ تألیف شده است که سایر اصلاحات قانون مذکور نیز تا تاریخ تألیف و بولتن‌های آموزشی سازمان امور مالیاتی در کتاب پیش‌رو آورده شده است.

قطعاً کتاب حاضر خالی از لغزش‌ها و اشتباهات احتمالی نیست، بنابراین برای رفع اشکالات احتمالی و غنای بیشتر چاپ‌های بعدی، صادقانه از استادان محترم، دانشجویان عزیز و سایر اشخاصی که کتاب را مطالعه می‌کنند، تقاضا داریم، بذل عنایت داشته و انتقادات و پیشنهادهای خود را از طریق ایمیل MohamadzhadACC@gmail.com منعکس فرمایند. در پایان بر خود لازم می‌دانیم از جناب آقای دکتر حسین‌پور و آقای دکتر قنبری، از حساب‌رسان سازمان امور مالیاتی که در تألیف این کتاب ما را یاری کردند، نیز تقدیر و تشکر کنیم.

مؤلفان

فصل اول

کلیات و مفاهیم حسابداری مالیاتی

هدف کلی

آشنایی با انواع مالیات‌ها و اشخاصی که طبق قانون مشمول پرداخت مالیات می‌شوند.

هدف‌های یادگیری

پس از مطالعه این فصل از شما انتظار می‌رود که:

۱. مالیات بر درآمد و انواع آن را بدانید
۲. مالیات بر دارایی و انواع آن را بدانید
۳. برخی از اصطلاحات قانون مالیات‌ها را بدانید
۴. اشخاص مشمول مالیات را متمایز کنید

مقدمه

امروزه دولت‌ها برای ایجاد تعادل اقتصادی وظایف گوناگونی به عهده می‌گیرند. بازارهای اقتصادی را کنترل و قیمت‌ها را تعیین و بر آن‌ها نظارت می‌کنند و بر توزیع مزدها، فرآورده‌ها و سایر درآمدها نظارت می‌کنند، اما آنچه از همه این‌ها در تعادل اقتصادی و تأمین عدالت اجتماعی نقش برجسته‌تری دارد مالیات است.

مالیات، مهم‌ترین ابزار کسب درآمد دولت‌ها برای انجام وظایف مربوطه است. بر این اساس، مالیات از یک‌سو ابزاری برای تأمین مالی مخارج سرمایه‌گذاری و سرمایه

در گردش دولت بوده و از سوی دیگر، برای توزیع عادلانه ثروت و درآمد تک تک افراد کشور، تحت عنوان اثر بازتوزیعی درآمد است. بدین ترتیب، دولت‌ها با استفاده از ابزار دریافت انواع مالیات‌ها از افراد حقیقی و حقوقی کشور، درآمد لازم برای انجام فعالیت‌های حیاتی افزایش امنیت، بهداشت، آموزش، ایجاد زیرساخت و بستر فعالیت‌ها سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و ... کشور را تأمین می‌کنند. (مام موسی اگریفاش، اسرین، ۱۳۹۴)

مالیات دولت را قادر می‌سازد که بر جریان‌ات و مسائل اقتصادی کشور و افزایش درآمدها و ثروت‌ها نظارت و کنترل داشته و از رکود و فساد و کساد اقتصادی جلوگیری کند. مالیات و اخذ آن دارای قدمت بسیار طولانی بوده و هم‌زمان با پیدایش حکومت‌ها و سازمان‌های اجتماعی اخذ مالیات نیز رواج یافته و در طول سال‌های متمادی میزان و نحوه اخذ آن تغییر یافته است.

۱-۱ انواع مالیات‌ها

بر اساس قوانین مالیاتی کشور، مالیات‌های قابل اخذ توسط دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی به دو بخش کلی تقسیم می‌شود:

۱-۱-۱ بخش اول، مالیات‌های مستقیم

مالیات‌هایی هستند که به صورت مستقیم به درآمدها و دارایی‌های اشخاص تخصیص یافته و افراد باید در دوره‌هایی که مشمول آن نوع مالیات می‌شوند، مبلغ تعیین شده را به حساب ادارات دارایی واریز کنند که انواع آن شامل موارد زیر است:

– مالیات بر درآمد: این نوع مالیات‌ها بر مبنای میزان درآمد اشخاص وصول می‌شود و شامل موارد زیر است:

- مالیات بر درآمد املاک
- مالیات بر درآمد کشاورزی
- مالیات بر درآمد حقوق
- مالیات بر درآمد مشاغل
- مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی
- مالیات بر درآمد اتفاقی

– مالیات بر دارایی: مبنای اخذ این نوع از مالیات‌ها اموال و دارایی‌های اشخاص

است و شامل موارد زیر است:

- مالیات بر ارث
- حق تمیر

۱-۲-۱ بخش دوم، مالیات‌های غیرمستقیم

پرداخت‌کننده نهایی این نوع از مالیات‌ها به‌صورت دقیق مشخص و معین نبوده و مبلغ آن متناسب با فعالیت‌های اقتصادی و عملیات افراد داشته و قابلیت انتقال آن‌ها بسیار زیاد است که انواع آن شامل موارد زیر است:

– مالیات بر واردات

- مالیات بر حقوق گمرکی
- مالیات بر سود بازرگانی
- مالیات بر حق ثبت سفارش کالا
- مالیات بر واردات اتومبیل
- مالیات بر حق ثبت

– مالیات بر مصرف و فروش

- مالیات بر فرآورده‌های نفتی
- مالیات بر تولید الکل طبی و بهداشتی
- مالیات بر فروش سیگار
- مالیات بر اتومبیل
- مالیات بر نقل و انتقال اتومبیل
- مالیات بر ارزش افزوده

۱-۲-۲ تقسیم‌بندی دیگر انواع مالیات‌ها

۱-۲-۱ مالیات عملکرد

مالیاتی است که اشخاص مشمول باید پس از پایان سال مالی و پس از ارائه اظهارنامه مالیاتی، پرداخت کنند. مبنای اخذ این نوع مالیات درآمد کسب‌شده پس از کسر معافیت‌های قانونی در طی سال از منابع مختلف است.

۲-۲-۱ مالیات تکلیفی

مالیات‌هایی است که پرداخت‌کنندگان وجوه مکلف‌اند در هنگام پرداخت کسر کرده و از طرف مؤدی پرداخت کنند؛ مانند مالیات بر حقوق یا مالیات بر اجاره املاک.

۳-۲-۱ مالیات بر ارزش افزوده

تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات عرضه‌شده با ارزش کالاها و خدمات خریداری یا تحصیل‌شده در یک دوره معین است و نوعی مالیات غیرمستقیم بر مصرف است که به‌طور غیرانباشته بر کلیه مراحل تولید و توزیع خصوصی کالا و خدمات تعلق می‌گیرد.

۲-۱ تعریف برخی اصطلاحات مالیاتی

۱-۲-۱ سال مالیاتی

عبارت است از یک سال شمسی که از اول فروردین‌ماه هر سال شروع و به آخر اسفندماه همان سال ختم می‌شود، لکن در مورد اشخاص حقوقی مشمول مالیات که سال مالی آن‌ها به‌موجب اساسنامه با سال مالیاتی تطبیق نمی‌کند، درآمد سال مالی آن‌ها به‌جای سال مالیاتی مبنای تشخیص مالیات قرار می‌گیرد و موعد تسلیم اظهارنامه و ترازنامه و حساب سود و زیان و سررسید پرداخت مالیات آن‌ها برای اشخاص حقوقی چهار ماه شمسی پس از پایان سال مالی و برای مشاغل پایان خردادماه سال بعد است.

۲-۲-۱ برگ تشخیص مالیات

برگه‌ای است که از طرف اداره امور مالیاتی صادر می‌شود و در آن نوع و میزان مالیات مشخص شده است. که مالیات‌دهنده حق دارد به تشخیص اداره امور مالیاتی، در مهلت قانونی (۳۰ روز از تاریخ ابلاغ) اعتراض کند. لازم به ذکر است ۳۰ روز مقرر برای اعتراض به برگ تشخیص مالیات، بدون احتساب روز ابلاغ و روز مراجعه (ثبت اعتراض) است.

۳-۲-۱ ضرایب مالیاتی

طبق ماده ۱۵۳ ق.م.م ضرایب مالیاتی عبارت است از ارقام مشخصه‌ای که حاصل‌ضرب آن‌ها در قرینه مالیاتی در موارد تشخیص علی‌الرأس، درآمد مشمول مالیات تلقی می‌شود.

۱-۲-۴ قرائن مالیاتی

طبق ماده ۱۵۲ ق.م.م قرائن مالیاتی عبارت است از عواملی که در هر رشته از مشاغل با توجه به موقعیت شغل برای تشخیص درآمد مشمول مالیات به طور علی‌الرأس به کار می‌رود و فهرست آن به شرح زیر است:

- خرید سالانه
- فروش سالانه
- درآمد ناویژه
- میزان تولید در کارخانه‌ها
- ارزش حق واگذاری محل کسب
- جمع کل وجوهی که بابت حق‌التحریر و حق‌الزحمه وصول عوارض و مصرف
- تمبر عاید دفترخانه اسناد رسمی می‌شود یا میزان تمبر مصرفی آن‌ها
- سایر عوامل به تشخیص کمیسیون تعیین ضرایب

۱-۲-۵ مأخذ مالیات

آن بخش از درآمد یا دارایی‌های اشخاص است که مالیات طبق شرایطی به آن تعلق می‌گیرد که به این بخش معین، درآمد یا دارایی مشمول مالیات نیز گفته می‌شود.

۱-۲-۶ مؤدی مالیاتی

اشخاص حقیقی یا حقوقی که طبق قانون مکلف به پرداخت هریک از انواع مالیات‌های مستقیم هستند.

۱-۲-۷ مأموران مالیاتی

کلیه کارکنانی که عهده‌دار انجام وظایف موضوع ماده ۲۱۹ «قانون مالیات‌های مستقیم» مشتمل بر شناسایی، تشخیص، مطالبه و وصول مالیات‌های موضوع «قانون» هستند، «مأموران مالیاتی» نامیده می‌شوند.

سازمان می‌تواند شناسایی، رسیدگی، مطالبه و وصول سایر انواع مالیات‌هایی را که به موجب مقررات قانونی موضوعه، عهده‌دار است به مأموران مالیاتی موضوع این ماده محول کند.

عناوین شغلی «مأموران مالیاتی»، عبارت است از: کارداران مالیاتی، کارشناس مالیاتی، کارشناس ارشد مالیاتی، رئیس گروه مالیاتی و رئیس امور مالیاتی.

۸-۲-۱ هزینه‌های قابل قبول مالیاتی

هزینه‌های متعارفی که اشخاص حقیقی یا حقوقی برای انجام فعالیت‌های خود پرداخت می‌کنند. درواقع این میزان از هزینه‌ها از درآمد افراد کسر می‌شود تا درآمد مشمول مالیات محاسبه شود. (یعنی مالیات به این هزینه‌ها تعلق نمی‌گیرد).

۹-۲-۱ معافیت‌های مالیاتی

میزانی از درآمد یا دارایی اشخاص است که طبق قانون، مالیات به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. معافیت مالیاتی در زمان محاسبه درآمد مشمول مالیات، از کل درآمد یا دارایی شخص کسر می‌شود. مبلغ معافیت‌های مالیاتی را قانون‌گذار معین می‌کند.

۱-۳ اشخاص مشمول مالیات

بر اساس ماده یک قانون مالیات‌های مستقیم ایران، افراد زیر مکلف به پرداخت مالیات مستقیم هستند:

کلیه مالکین اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به اموال یا املاک خود واقع در ایران طبق مقررات باب دوم قانون (مالیات بر دارایی)

هر شخص حقیقی ایرانی مقیم ایران نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌کند.

هر شخص حقیقی ایرانی مقیم خارج از ایران نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران تحصیل می‌کند.

هر شخص حقوقی ایرانی نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌کند.

هر شخص غیرایرانی (اعم از حقیقی و یا حقوقی) نسبت به درآمدهایی که در ایران تحصیل می‌کند و همچنین نسبت به درآمدهایی که بابت واگذاری امتیازات یا سایر حقوق خود یا دادن تعلیمات کمک‌های فنی و یا واگذاری فیلم‌های سینمایی (که به‌عنوان بها یا حق نمایش یا هر عنوان دیگر عاید آن‌ها می‌شود) از ایران تحصیل می‌کند.

و براساس ماده ۲ قانون مالیات‌های مستقیم، اشخاص زیر مشمول پرداخت مالیات‌های موضوع این قانون نیستند:

الف) وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی؛
دستگاه‌هایی که بودجه آن‌ها به وسیله دولت تأمین می‌شود؛
شهرداری‌ها؛

بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی دارای مجوز معافیت از طرف حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری؛

تبصره ۱- شرکت‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن‌ها متعلق به اشخاص و مؤسسه‌های مذکور در بندهای فوق باشد، سهم درآمد یا سود آن‌ها مشمول حکم این ماده نخواهد بود. حکم این تبصره مانع استفاده شرکت‌های مزبور از معافیت‌های مقرر در این قانون، حسب مورد، نیست.

تبصره ۲- درآمدهای حاصل از فعالیت‌های اقتصادی از قبیل فعالیت‌های صنعتی، معدنی، تجاری، خدماتی و سایر فعالیت‌های تولیدی برای اشخاص موضوع این ماده، که به نحوی غیر از طریق شرکت نیز تحصیل می‌شود، در هر مورد به طور جداگانه به نرخ مذکور در ماده (۱۰۵) این قانون مشمول مالیات خواهد بود.

مسئولان اداره امور در این گونه موارد نسبت به سهم فعالیت مذکور مکلف به انجام دادن تکالیف مربوط طبق مقررات این قانون خواهند بود. در غیر این صورت نسبت به پرداخت مالیات متعلق با مؤدی مسئولیت تضامنی خواهند داشت.

خلاصه فصل اول

مالیات مبلغی است که افراد و مؤسسات برای تأمین بخشی از هزینه‌ها و تحقق برخی از اهداف دولت می‌پردازند و معمولاً متناسب با میزان درآمد، هزینه یا ثروت آن‌هاست. اهداف وضع مالیات ۱- تحقق بخشی از درآمدهای دولت، ۲- تعدیل توزیع درآمد و ثروت جامعه، ۳- کنترل و هدایت مخارج و هزینه‌ها در اقتصاد و ۴- کنترل و هدایت واردات و صادرات است.

بر اساس قوانین و مقررات مالیاتی کشور مالیات‌های قابل وصول از سوی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی به دو گروه کلی مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می‌شود. مالیات‌های مستقیم مالیات‌هایی هستند که دولت به طور مستقیم بر دارایی و

درآمدهای افراد وضع می‌کند و به دو دسته تقسیم می‌شود. مالیات بر دارایی و مالیات بر درآمد است و مالیات‌های غیرمستقیم مالیات‌هایی هستند که به قیمت کالاها و خدمات اضافه‌شده و به مصرف‌کننده تحمیل می‌شوند و به دو دسته طبقه‌بندی می‌شوند که مالیات بر واردات و مالیات بر مصرف و فروش است. در تقسیم‌بندی دیگر، انواع مالیات ۳ گروه موردبررسی قرار می‌گیرند که شامل مالیات عملکرد، مالیات تکلیفی و مالیات بر ارزش افزوده است. در حسابداری مالیاتی، اصطلاحات گوناگونی از قبیل «سال مالیاتی، برگ تشخیص مالیاتی، ضرایب و قرائین مالیاتی، معافیت‌ها و هزینه‌های قابل قبول مالیاتی، مأخذ و مؤدی و مأموران مالیاتی» به کار گرفته می‌شوند که هریک از این موارد تعاریف مخصوص به خود را داراست.

اشخاص معاف از مالیات: به استناد ماده ۲ ق. م. م، اشخاص زیر مشمول پرداخت مالیات بر درآمد نیستند:

۱. شهرداری‌ها
۲. وزارتخانه‌ها
۳. دستگاه‌هایی که بودجه آن‌ها به وسیله دولت تأمین می‌شود.

خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول

۱. کدام گزینه به عنوان مالیات بر مصرف و فروش نیست؟

الف) مالیات بر اتومبیل	ب) مالیات بر فروش سیگار
ج) مالیات نقل و انتقال اتومبیل	د) حقوق گمرکی
۲. کدام یک از موارد زیر جز اهداف وضع مالیات نیست؟

الف) تحقق بخشی از درآمدهای دولت	ب) کنترل بر هزینه‌های دولت
ج) تعدیل ثروت جامعه	د) کنترل و هدایت مخارج و هزینه‌ها
۳. حق تمبر جز کدام دسته از مالیات‌ها محسوب می‌شود؟

الف) مالیات بر مصرف	ب) مالیات بر فروش
ج) مالیات بر درآمد	د) مالیات بر دارایی
۴. کدام گزینه جز مالیات بر واردات است؟

الف) مالیات بر فرآورده‌های نفتی	ب) مالیات بر اتومبیل
ج) حقوق گمرکی	د) سود فروش اموال

۵. کدام گزینه زیر جز مالیات بر درآمد نیست؟
(الف) مالیات املاک
(ب) مالیات حقوق
(ج) مالیات اشخاص حقوقی
(د) مالیات ارث
۶. کدام یک از اشخاص زیر مشمول مالیات از کلیه درآمدهای تحصیل شده فقط در ایران است؟
(الف) شخص حقیقی ایرانی مقیم خارج از ایران
(ب) شخص حقیقی مقیم ایران
(ج) شخص حقوقی ایرانی مقیم خارج از ایران
(د) شخص حقوقی ایرانی مقیم ایران
۷. هر شخص حقیقی ایرانی مقیم ایران نسبت به کدام درآمدهایی که تحصیل می کند مشمول پرداخت مالیات است؟
(الف) کلیه درآمدهایی که در ایران تحصیل می کند.
(ب) درآمدهایی که خارج از ایران کسب می کند.
(ج) کلیه درآمدهایی که در ایران و خارج از ایران کسب می کند.
(د) هیچ کدام
۸. به آن بخش از درآمد یا دارایی های اشخاص گفته می شود که مالیات طبق شرایطی به آن تعلق می گیرد؟
(الف) ضرایب مالیاتی
(ب) قراین مالیاتی
(ج) مأخذ مالیاتی
(د) سال مالیاتی
۹. کدام گزینه جز اشخاص مشمول مالیات های مستقیم هستند؟
(الف) شهرداری ها
(ب) وزارتخانه ها
(ج) شرکت هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه آنها به مؤسسات دولتی تعلق دارد
(د) مؤسسات دولتی
۱۰. مالیات هایی که بر قیمت کالاها و خدمات اضافه و به مصرف کنندگان تحمیل می گردد عبارت است از:
(الف) مالیات بر واردات
(ب) مالیات بر مصرف
(ج) مالیات بر فروش
(د) همه موارد

۱۱. اشخاصی که مشمول پرداخت مالیات‌های موضوع قانون مالیات‌های مستقیم نیستند چنانچه دارای فعالیت اقتصادی باشند:
 (الف) کل درآمد آن‌ها مشمول مالیات خواهد شد.
 (ب) فعالیت‌های اقتصادی آن‌ها مشمول پرداخت مالیات نخواهد بود.
 (ج) فعالیت اقتصادی آن‌ها در هر مورد به‌طور جداگانه به نرخ ماده ۱۰۵ ق. م.م. مشمول مالیات خواهد بود.
 (د) فعالیت اقتصادی آن‌ها در هر مورد به‌طور جداگانه به نرخ ماده ۱۳۱ ق. م.م. مشمول مالیات خواهد بود.

خودآزمایی تشریحی فصل اول

۱. دولت‌ها عموماً مالیات را برای رسیدن به چه اهدافی وضع می‌کنند؟
۲. مالیات‌های مستقیم را نام ببرید و موارد هریک را بیان کنید؟
۳. سال مالیاتی را تعریف کنید؟
۴. مالیات بر ارزش افزوده چیست؟ جز کدام دسته از مالیات‌ها به‌شمار می‌رود؟
۵. اشخاص مشمول پرداخت مالیات را نام ببرید؟
۶. اشخاصی را که مشمول پرداخت مالیات‌های موضوع این قانون نیستند نام ببرید؟
۷. مالیات تکلیفی چیست؟ چند نمونه بیان کنید.
۸. مالیات غیرمستقیم چند نوع است؟ نام ببرید.
۹. انواع مالیات بر واردات را بنویسید؟